

การศึกษาโครงการยกระดับรายได้ครอบครัวเศรษฐกิจฐานรากตำบล

คลองโยงหมู่ 1*

A STUDY OF THE PROJECT RAISE INCOME TO THE FOUNDATION ECONOMY FAMILY IN KHLONG YONG MOO 1 SUB-DISTRICT

ปวิตร มงคลประสิทธิ์

Pawit Mongkolprasit

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Collage of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Email: pawit.mo@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชนเศรษฐกิจฐานรากให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และ 2. ศึกษาการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวเป้าหมายในตำบลคลองโยง หมู่ 1 จำนวน 1 ครอบครัวโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างครอบครัวเป้าหมาย เพื่อนบ้าน และตัวแทนชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาบูรณาการเป็นแนวทางในการพัฒนา 3 ขั้นตอนระดับเร่งด่วน คือ การแก้หนี้ครัวเรือน ระดับสืบเนื่องคือการลดรายจ่าย ฟังพาดตนเอง และระดับสุดท้าย คือ การสร้างรายได้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่าครอบครัวเป้าหมายมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีกำลังใจแรงจูงใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ เศรษฐกิจฐานราก, คลองโยง, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน

* Received 6 July 2023; Revised 17 June 2023; Accepted 30 June 2023

Abstract

This research objectives to: 1. increase the income level of farmers in the local community; and 2. examine the use of communication methods for marketing promotion in the creation of household products. In this study, a target family in Village No. 1 in Klong Yong Subdistrict was the subject of a case study using a qualitative research methodology. In-depth interviews with target families, neighbors, and community leaders served as the source of the data. To utilize the integration problem analysis as a framework for creating three phases, the first of which is to eliminate household debt, the second is to cut costs, the third is to become self-sufficient, and the fourth is to make money by creating household products. The study's findings showed that target families have higher incomes as well as encouragement and motivation to continue raising their standard of living.

Keyword: Foundation economy, Klong Yong Subdistrict, Development of household products

บทนำ

ความยากจนของคนในชนบท มีปัญหาจากหลายปัจจัย ทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม ความเจริญทางเทคโนโลยี พื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ การเข้าไม่ถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นปัญหารากฐานที่สำคัญของชีวิต เมื่อปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมามีผลกระทบ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านในชนบทมีรายได้ไม่พอรายจ่าย ในการซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค ทำลายความสมดุลของการมีชีวิตและทำลายความเข้มแข็งของชุมชน ผลกระทบที่ตามมาจึงเป็นการบั่นทอนความเข้มแข็งของชุมชนฐานรากของประเทศในที่สุด รัฐบาลมีนโยบายการส่งเสริม และพัฒนาด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

การสร้างรายได้ลดความเหลื่อมล้ำ การดูแล และรักษาสุขภาพอนามัยของประชาชน และชุมชน โดยมีแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เศรษฐกิจฐานรากคือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการช่วยเหลือเพื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และเป็นระบบที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่น ๆ และภายนอก (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2560) ซึ่งสอดคล้องกับทิศทาง ปรัชญา พันธกิจ และวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาซึ่งเป็น 1 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศจำนวนรวม 40 แห่ง ทุกแห่งต่างมีวิสัยทัศน์และพันธกิจด้านการศึกษาที่มุ่งการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ โครงการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ด้วยการขจัดความยากจนในชนบทให้เกิดความต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจึงได้ริเริ่มโครงการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ที่ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม

ตำบลคลองโยงเป็นตำบลเก่าแก่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เดิมเป็นตำบลหนึ่งขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอพุทธมณฑล อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ต่อมาในปี พ.ศ.2534 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งกิ่งอำเภอพุทธมณฑลเป็นอำเภอพุทธมณฑล “คลองโยง” มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองสายหลักไหลผ่านหลายสาย พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนมักตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยริมสองฝั่งคลองสายหลัก การเดินทางไปมาหาสู่กันในอดีตมักใช้เรือเป็นพาหนะ ครั้นถึงฤดูแล้งน้ำในลำคลองต่าง ๆ จึงแห้งลง ลำคลองตื้นเขิน พ่อค้าต่าง ๆ มักจะผ่านไปไม่ได้ต้องใช้กระบือ หรือควายช่วยลากจูงเรือที่ไม่สามารถแล่นผ่านไปได้ ชาวบ้านและพ่อค้า วาณิชต่าง ๆ จึงเรียกกันติดปากต่อ ๆ มาว่า “คลองโยง” จนถึงปัจจุบันประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่1 บ้านคลองโยง,หมู่2 บ้านคลองสว่างอารมณ์ (ชัยจันทร์),หมู่3 บ้านแหลนหาย,หมู่4 บ้านวัดมะเกลือ,หมู่5 บ้านดอนทอง,หมู่6 บ้านคลองโยงใหม่,หมู่7 บ้านคลอง

ชอย มีครัวเรือน 1,871 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 6,942 คน ในปัจจุบันตำบลคลองโยง เป็นชุมชนเกษตรกร ปลูกผักขายส่งโดยเฉพาะ ผักซีฟรุ้ง (เทศบาลตำบลคลองโยง, 2563)

อเนิงแขนงวิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้รับมอบหมายให้ร่วมทำโครงการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากพัฒนาครอบครัว เป้าหมายในชุมชนตำบลคลองโยงหมู่ 1 จังหวัดนครปฐม เพื่อพัฒนาภายใต้ชื่อโครงการยกระดับรายได้ครอบครัวเศรษฐกิจฐานราก โครงการวิจัยมุ่งหวังผลในด้านต่าง ๆ อาทิ การสร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่ครอบครัวเป้าหมาย มีการผลักดันให้ท้องถิ่นพัฒนาชุมชนของตนเองเพื่อสร้างเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้มีความมั่นคงควบคู่กับความมั่นคงทางสังคม โดยให้มีการสร้างองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้มีการพัฒนาความสามารถของคนในท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเอง เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหวังช่วยเหลือให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนตามทิศทางปรัชญา พันธกิจ และวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชนเศรษฐกิจฐานรากให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
2. เพื่อศึกษาการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายมิติโดยผ่านมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study approach) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นหลักในการ วิเคราะห์โดยจะทำการวิเคราะห์ปัญหาความยากจน จนนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนในครัวเรือน ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อ

การดำเนินงานและผลการดำเนินงานในอีกด้านหนึ่ง เพื่อนำมากำหนดแนวทางการวิจัยเป็นลำดับขั้นดังนี้

1) ครอบคลุมเป้าหมาย เป็นครอบครัวในชุมชนตำบลคลองโยงหมู่ 1 จำนวน 1 ครอบครัว ที่มาขึ้นทะเบียนเป็นครอบครัวยากจนกับทางผู้บริหารในชุมชน โดยชุมชนคัดเลือกจากรายได้ต่อเดือน และจำนวนหนี้ครัวเรือน

2) วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ระหว่างครอบครัว เพื่อนบ้าน ตัวแทนชุมชน

4) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ใช้เทคนิควิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT และเทคนิคการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

โครงการลงพื้นที่โดยมอบหมายงานให้กับนักศึกษาแขนงภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล ราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 5 คน เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับครอบครัวเป้าหมาย เพื่อนบ้าน ผู้นำชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในชุมชนของครอบครัวเป้าหมาย

ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวเป้าหมายเป็นครอบครัวเกษตรกรรม ประกอบด้วยสมาชิก 3 คน สามี ภรรยา และลูกชาย เข้าที่ราชพัสดุจำนวน 5 ไร่ มีรายได้ประมาณ 7,000 บาทต่อเดือนจากการปลูกผักซีฝรั่ง และเร่ขายขนมในตอนเช้า มีหนี้สินนอกระบบเป็นจำนวนเงิน 15,000 บาท ต้องจ่ายดอกเบี้ยและเงินต้นทุกเดือนประมาณ 2,000 บาท สามีมีอาการติดเหล้า ลูกชายเคยต้องคดียาเสพติดทำให้ไม่สามารถหางาน และมีอาการเกรงกลัวการออกจากบ้าน เนื่องจากมีกลุ่มค้ายาตามสอดส่องอยู่ ทุกคนขาดกำลังใจ และแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพชีวิตด้านต่าง ๆ แม้สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีแนวโน้มในการพัฒนาที่ดีในอนาคต ทั้งทางด้านใกล้

แหล่งความเจริญ ถนนลาดยาง น้ำประปา ไฟฟ้า รวมถึงอินเทอร์เน็ต มีสาธารณูปโภคพื้นฐานครบ และกำลังถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชนเศรษฐกิจฐานรากให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยได้วางแนวทางการพัฒนาระดับรายได้ครอบครัวตามวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการวิจัยเป็นลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์ศักยภาพ

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT เพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของครอบครัวเป้าหมายได้ดังนี้

จุดแข็ง

- มีที่ดินจำนวน 5 ไร่ เป็นที่ดินเช่าจากราชพัสดุ ราคา 1,000 บาท/ปี มีระยะเวลา 50 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 เป็นค่าเช่าที่มีราคาถูกมากและมีระยะเวลาเหลือจากสัญญาอีกหลายปี
- มีรายได้หลักจากการปลูกผักชีฝรั่ง ซึ่งเป็นผักที่เกษตรกรในชุมชนปลูกเป็นส่วนใหญ่ มีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ดินมีผลผลิตค่อนข้างดี มีรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน
- มีรายได้เสริมจากการทำขนมขายในตอนเช้า รายได้เพิ่มประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน
- มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน คุณภรรยา อายุ 48 ปี คุณสามี อายุ 52 ปี ลูกชาย อายุ 28 ปี ทุกคนยังอยู่ในวัยยังใช้แรงงานได้ ไม่ได้มีโรคประจำตัว

จุดอ่อน

- การบริหารเงินในครัวเรือนยังไม่ดีนัก มีหนี้ในระบบจำนวน 15,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต้องจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นจำนวนเงิน 2,000 บาททุกเดือน ซึ่งมากพอสมควร
- คุณภรรยาทำงานดูแลครอบครัวและหารายได้แทบทุกอย่าง ทั้งการดูแล การปลูก เก็บเกี่ยวผักชีฝรั่ง และทำขนม เนื่องจากสามีคุณนวลวงศ์และลูกชายแพ้นจากใบผักชีฝรั่ง สามีมีอาการติดเหล้าจึงไม่ค่อยมีเรี่ยวแรงในการช่วยทำมาหากินนัก ส่วนลูกชายในปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเนื่องจากเคยต้องคดียาเสพติด จึงระมัดระวังตัวอยู่ในบ้านแทบไม่ได้ออกไปไหน ภาระสำคัญในการดูแลและหาเลี้ยงครอบครัวจึงตกอยู่ที่คุณภรรยาเป็นหลัก

- ต้นทุนขมค่อนข้างสูง เช่น กะทิ น้ำตาล การขายขมถูกละ 10 บาท บางที่แทบไม่มีกำไร

โอกาส

- อยู่ในชุมชนค่อนข้างเข้มแข็ง ทุกคนรู้จักกัน มีการยื่นน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน มีศูนย์เรียนรู้ที่หน่วยงานรัฐนำโครงการมาพัฒนาเสมอ ๆ มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง คุณภรรยาเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ค่อนข้างเป็นที่รู้จักในชุมชน

- เป็นชุมชนที่ใกล้ความเจริญ สาธารณูปโภคเข้าถึงทั้งถนนลาดยาง น้ำ ไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต มีการพัฒนาสาธารณูปโภคอย่างต่อเนื่อง

- ถนนในอนาคตกำลังพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว เนื่องจากถนนในเขตคลองโยงหมู่ 1 สามารถทะลุไปอำเภอนครชัยศรีได้ มีเส้นทางเกษตรที่สวยงามทั้ง 2 ข้างทาง

อุปสรรค

- มักจะมีพ่อค้าเข้ามากดราคาพืชผล กับเกษตรกรในชุมชน

- ถึงแม้จะมีสาธารณูปโภคเข้าถึงแต่ยังค่อนข้างห่างไกลความสะดวกสบาย เช่นตลาดอยู่ไกลจากหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร

2. แนวทางการวางกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาความยากจนเพิ่มรายได้

หลังจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ SWOT สามารถวางกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางในการพึ่งพาตนเองเพื่อเพิ่มรายได้ครอบครัวเป้าหมายได้ดังนี้

1) แก้ปัญหาฉุกเฉินโดยการแก้หนี้ในระบบ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ต้องแก้ฉุกเฉิน เพื่อลดภาระรายจ่ายก้อนใหญ่ในครอบครัว เมื่อนี้ที่เป็นภาระหนักหมดไป ให้สมาชิกครอบครัวมีกำลังใจในการใช้ชีวิต สามารถมีแรงจูงใจในการสร้างพัฒนาศกยภาพในการใช้ชีวิตด้านอื่น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ในครอบครัว

2) ทำบัญชีครัวเรือน เพราะการจดบันทึกรายจ่ายทำให้ทราบว่ารายจ่ายมาจากส่วนไหนมากที่สุด ทำให้บริหารค่าใช้จ่ายได้ง่ายขึ้น ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง ทำให้ประหยัด และมีเงินออมมากขึ้น โดยกำหนดวิธีเก็บเงิน และวิธีการลงทุน เพื่อเป็นเครื่องมือ

ใช้ในการวางแผนการเงิน รวมทั้งทราบสถานะทางการเงินในปัจจุบัน ว่ามีรายรับมากกว่าหรือน้อยกว่ารายจ่าย ลดการก่อหนี้ในอนาคต

3) การลดรายจ่ายโดยสร้างของอุปโภค บริโภคในครัวเรือน ให้หลากหลายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่นการปลูกผัก หรือผลไม้อื่นนอกเหนือจากผักซีฝรั่ง เช่นการปลูกมะพร้าว เพื่อนำมาทำกะทิ การปลูกผักสวนครัวอื่น ๆ ที่เป็นวัตถุดิบในการทำขนม การเลี้ยงไก่ และเป็ด เพื่อนำไข่มาบริโภคและใช้เป็นวัตถุดิบทำขนมขาย

4) การพัฒนาจิตใจ เนื่องจากสามี และลูกชาย ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัวน้อยเกินไป จึงมีแนวทางในการพัฒนาจิตใจโดยมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้กับสามีเพิ่มเติม อาทิเช่นดูแลฟาร์มไก่ ดูแลสวนมะพร้าวและผักสวนครัวอื่น ๆ ส่วนลูกชายที่ยังหนุ่ม แข็งแรงควรได้เรียนรู้งานและสังคม จึงได้ฝึกฝังงานให้เป็นผู้ช่วยงานผู้ใหญ่บ้าน ช่วยเหลืองานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชุมชนเพื่อให้มีรายได้มาช่วยครอบครัวอีกทางหนึ่ง

5) เนื่องจากต้นทุนในการทำขนมที่สูงขึ้น ทั้งค่าน้ำมันในการร่ำขาย กะทิ น้ำตาล เป็นต้น จึงจำเป็นต้องปรับราคาขนมให้สูงขึ้นอีกเล็กน้อย จากเดิมถุงละ 10 บาท เป็นถุงละ 15 บาทสำหรับขนมใส่กะทิ ส่วนขนมไม่ใส่กะทิอยู่ที่ 12 บาท และเพิ่มปริมาณแต่ละชิ้นอีกเล็กน้อย เพื่อไม่เสียฐานลูกค้า

6) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า และเพิ่มช่องทางในการขายขนมที่เป็นรายได้เสริมในแต่ละเดือน

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการใช้เครื่องมือสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน จากการวิเคราะห์ข้อมูลจึงกำหนดแนวทางได้ดังนี้ ครอบครัวเป้าหมายได้ทำขนมไทยใส่ท้ายรถมอเตอร์ไซด์ร่ำขายในตอนเช้าในชุมชนคลองโยง หมู่ 1 มีรายได้เดือนละประมาณ 2,000 จึงมีแนวคิดในการสร้างรายได้มากขึ้น โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาด เพิ่มช่องทางการขายให้มากขึ้น

ผู้วิจัยมอบหมายงานให้กับนักศึกษาแขนงภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา CFD2203 การถ่ายทำภาพยนตร์ ได้เรียนรู้ร่วมกับครอบครัว

เป้าหมาย โดยนักศึกษาเรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาตีความ ออกแบบผลิตภัณฑ์ตามโจทย์ให้ตรงกับความต้องการเหมาะสมตามต้นทุน สภาพแวดล้อม ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว และตามความต้องการของครอบครัวเป้าหมาย ได้ข้อมูลเบื้องต้น สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) อยากเรียนรู้สูตรขนมให้มีความหลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่ขายไม่กี่ประเภท อาทิ เช่น ตะโก้ เผือกกวน มันเชื่อม

2) อยากให้ลูกค้าจดจำหน้าตาของสินค้าได้ว่าขนมนี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากครอบครัว เป้าหมาย แต่ไม่ได้ต้องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพราะแบบเดิมหาซื้อง่าย และจะ เพิ่มต้นทุนโดยใช้เหตุ

3) อยากมีช่องทางวางขนมขายเป็นที่ โดยไม่ต้องซื้อมอเตอร์ไซต์เร่งขาย แต่ยังไม่อยาก เปิดช่องทางขายออนไลน์เนื่องจากจะมีค่าใช้จ่ายจากการใช้อินเทอร์เน็ต และกลุ่มเป้าหมายที่มา ซื้อขนมเป็นชาวบ้านในชุมชนคลองโยง

4) มีความต้องการใส่โทรศัพท์สั่งขนมลงในผลิตภัณฑ์ เพื่อมีลูกค้าสามารถติดต่อได้ โดยมีเบอร์โทรศัพท์ไว้ที่รถ หรือกล่องขนม

โครงการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

1) นำวิทยากรมาสาธิตและสอนสูตรทำขนมเพื่อให้มีขนมที่หลากหลายมากขึ้น โดย เชิญคุณภัทราณิษฐ์ อัครประเสริฐสุข ซึ่งจบการเรียนทำขนมจากโรงเรียนช่างฝีมือในวัง (หญิง) และมีร้านขายขนมไทยออนไลน์เป็นวิทยากรสาธิตการทำขนมอาลัว และ ขนมหยกมณี เนื่องจากเป็นขนมที่สามารถเก็บไว้ได้นาน และทำง่าย ต้นทุนไม่สูง รวมถึงยังมีสูตรขนมอื่น ๆ เพื่อนำไปทำได้อีกในอนาคต โดยมีครอบครัวเป้าหมายและกลุ่มแม่บ้านร่วมฟังและทำขนม ในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2565

ภาพที่ 1 การสาธิตทำขนมอาลัว กับขนมหยกมณี โดยคุณภัทราณิษฐ์ อัจฉมประเสริฐสุข

2) ออกแบบผลิตภัณฑ์ขนม โดยมอบหมายงานให้กับนักศึกษาแขนงภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา CFD2203 การถ่ายทำภาพยนตร์ ที่ได้นักศึกษาเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวของคุณนวลวงศ์ โดยกำหนดให้นักศึกษาออกแบบโลโก้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย ตามโจทย์และข้อมูลที่ได้รับจากครอบครัวเป้าหมาย โลโก้ ชื่อ “ยายนวลขนมไทย” โดยมีเบอร์โทรศัพท์ เพื่อใช้ติดต่อ โดยเป็นสติ๊กเกอร์ติดที่ผลิตภัณฑ์และตะกร้าติตรถ นักศึกษาได้ออกแบบและนำไปให้ครอบครัวเป้าหมาย คัดเลือก จึงได้แบบที่ถูกต้องตรงความต้องการที่สุดเพื่อนำไปใช้งานจริง เมื่อได้งานออกแบบที่ถูกต้องแล้วทางโครงการนำสติ๊กเกอร์ไปมอบให้กับครอบครัวเป้าหมาย เพื่อนำไปใช้ต่อไป

ภาพที่ 2 ตัวอย่างงานโลโก้ที่นักศึกษาออกแบบ เพื่อนำไปให้ครอบครัวเป้าหมายคัดเลือก

ภาพที่ 3 การนำผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาแล้วไปใช้จริง

3) เพิ่มช่องทางการขายขนม เนื่องจากเป็นความต้องการของครอบครัวเป้าหมาย นอกจากการเพิ่มช่องทางโทรศัพท์สั่งขนมแล้ว ครอบครัวเป้าหมายยังอยากมีช่องทางวางขนมขายเป็นที่ โดยไม่ต้องซื้อมอเตอร์ไซด์เร่งขาย โครงการมองเห็นโอกาสการพัฒนาชุมชนคลองโยง หมู่ 1 ในอนาคตที่กำลังพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว ระหว่างเส้นทางมีวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านคลองโยง เป็นจุดแวะของนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปดูแปลงเกษตรอินทรีย์ทางเข้าวิสาหกิจชุมชนกำลังจะพัฒนาเป็นเพียงขายของจึงมีแนวคิดเข้าไปติดต่อวางขนมขายช่วงเสาร์อาทิตย์และวันหยุด ซึ่งเป็นช่องทางเพิ่มรายได้ในอนาคตโดยไม่ต้องขับรถเร่งขาย

4. การติดตามผล

โครงการติดตามผลการดำเนินงานจากเริ่มโครงการในเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ต่อเนื่องถึงเดือนเมษายน 2565 ระยะเวลา 3 เดือน พบว่าครอบครัวเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้น จากเดิม 7,000 บาทต่อเดือน เพิ่มเป็น 12,000 บาท เมื่อดูจากบัญชีครัวเรือน พบว่าการบริหารเงินในครัวเรือนมีการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้น มีรายรับมากกว่ารายจ่าย มีเงินเก็บมากขึ้น เริ่มมีการใช้วัตถุดิบในการทำขนมจากของที่มีในครัวเรือนเช่น ไข่ไก่สด และนำผักสวนครัวมาใช้บริโภคต่าง ๆ สมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ เริ่มมีส่วนร่วมในการหารายได้มาให้ครอบครัวมากขึ้นโดยเฉพาะลูกชายที่เริ่มมีรายได้มาช่วยแบ่งเบารายจ่ายในครอบครัวมากขึ้น เมื่อมีรายได้มากขึ้น สมาชิกทุกคนมีแรงจูงใจและกำลังใจในการใช้ชีวิตที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 แนวทางการยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชน เศรษฐกิจฐานรากให้มีรายได้เพิ่มขึ้น การวิเคราะห์ศักยภาพของครอบครัวเป้าหมายใช้ทฤษฎี วิเคราะห์ SWOT นำผลวิเคราะห์มาประเมินเพื่อกำหนดแนวทางแก้ปัญหาความยากจนตาม ทฤษฎีด้านชุมชนพึ่งตนเอง พบว่าครอบครัวเป้าหมายมีศักยภาพในการพัฒนาซึ่งมีปัจจัยภายใน เช่น มีที่ดิน มีรายได้แน่นอนเป็นพื้นฐาน มีสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในช่วงอายุใช้แรงงาน ปัจจัย ภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งความเข้มแข็งของชุมชน มีสาธารณูปโภคที่ครบครัน ชุมชนที่กำลังพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินความพยายามพึ่งตนเอง ในระดับบุคคลของสุพรรณิ ไชยอำพร (2529) ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ความมีจิตใจในการ พึ่งตนเอง (Psychologically Self-reliance Spirit) มีความสามารถทางการเมือง (Political Capacity) และความสามารถทางเศรษฐกิจ (Economic Capacity) การเลือกสรรวิชาความรู้ รวมทั้งเทคโนโลยีจากภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม

แนวทางในการวางกลยุทธ์ในขั้นตอนแรกของการแก้ปัญหาแบบเร่งด่วน คือการสร้าง แรงจูงใจในการดำเนินชีวิต เมื่อบุคคลขาดสมดุลในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินที่ ส่งผลกระทบต่อเรื่องกับทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต การใช้หนี้แบบเดือนชนเดือนทำให้ขาดรายได้จน เจือครอบครัวอย่างเพียงพอ เป็นเหตุสำคัญในการทำให้ครอบครัวเป้าหมายไม่มีกำลังใจจะทำ สิ่งต่าง ๆ การสร้างแรงจูงใจให้สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจของ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2550: 52) ที่กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจเป็นกระบวนการที่ชักนำใ้มน้าวให้บุคคลเกิดความ มานะพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการให้บรรลุผลสำเร็จแรงผลักดันให้บุคคลแสดง พฤติกรรมเพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเอง โดยการสร้าง ความต้องการ (Need) และสิ่งล่อใจ (Incentives) เพื่อให้เกิดแรงขับ (Drives) การตื่นตัว (Arousal) การมีกำลังใจ และการคาดหวัง (Expectancy) เป็นการตั้งความปรารถนาว่าจะมีสิ่งที่ดีในอนาคต รวมถึงการตั้งเป้าหมาย (Goal setting) กำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายปลายทางเหมือนเรือที่มีหางเสือ เพราะมี เป้าหมายชัดเจน

การดำเนินงานในขั้นที่ 2 คือการสร้างรายได้ ลดรายจ่าย สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีด้านชุมชนพึ่งตนเอง ความพอประมาณ หมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ การลดรายจ่ายและพึ่งพาตนเองโดยการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเข้าใจรายรับรายจ่าย ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง และการพึ่งพาตนเองโดยการการสร้างของอุปโภค บริโภคในครัวเรือน ให้หลากหลายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่นการปลูกผัก หรือผลไม้อื่นนอกเหนือจากผักซีฝรั่ง การปลูกมะพร้าว เพื่อนำมาทำกะทิ การปลูกผักสวนครัวอื่น ๆ ที่เป็นวัตถุดิบในการทำขนม การเลี้ยงไก่และเป็ด เพื่อนำไข่มาบริโภคและใช้เป็นวัตถุดิบทำขนมขาย

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นการดำเนินงานขั้นสุดท้ายตามแนวทางการใช้เครื่องมือสื่อสารในการส่งเสริมการตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน การปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้ความเหมาะสมตามต้นทุนสภาพแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และเพิ่มช่องทางการขายผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุดดาวง เรื่องรุจีระ (2538) ในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สูตลาดเพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เก่าจะช่วยรักษาชื่อเสียงของบริษัท ทดแทนปริมาณขายกำไรของผลิตภัณฑ์เดิม และสามารถนำทรัพยากรจากผลิตภัณฑ์เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาพรวมของการวิเคราะห์ SWOT ครอบครัวเป้าหมายค่อนข้างมีพื้นฐานที่ดีตามอัตราภาพ ทั้งมีที่ดินทำกินที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก อยู่ในเขตที่มาสาธาณูปโภคสมบูรณ์และกำลังพัฒนา ชุมชนค่อนข้างเข้มแข็งมีการช่วยเหลือกัน มีรายได้แน่นอนจากการปลูกผักซีฝรั่งและขายขนม มีสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในช่วงอายุใช้แรงงานได้ ยังไม่มีใครป่วยไข้ แต่เนื่องจากมีหนี้สิน การบริหารจัดการบัญชีครัวเรือนที่ยังไม่ดี ปัญหาสมาชิกครอบครัวที่ยังมาช่วยแบ่งเบาภาระได้ไม่เต็มที่ ทำให้ภาระหนักตกอยู่ที่คุณภรรยาเพียงคนเดียว

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอีกทางหนึ่ง ภาครัฐควรนำบุคลากรมาสอนวิชาชีพอ่าง เป็นรูปธรรม และยั่งยืนแก่ชุมชน เช่น มีเจ้าหน้าที่มาสอนวิชาช่าง หรือจัดอบรมอาชีพ ให้กับ กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้นำเสนอตัวแบบ ครอบครัวเดี่ยว ดังนั้นในโอกาสต่อไปควรนำตัวแบบนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อเป็นการ พัฒนาตัวแบบและต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาการให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น หรือเป็นแนวทาง ในการพัฒนาเพิ่มรายได้ให้ชุมชน

2.2 การศึกษาในครั้งนี้มีมองภาพรวมของทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน ดังนั้นการศึกษาในอนาคตอาจแบ่งการศึกษาออกเป็นด้าน ๆ เพื่อเป็น การเจาะลึกในแต่ละด้านและนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ ๆ

แนวทางการแก้ปัญหาเพื่อสร้างรายได้เพิ่มในครอบครัวในเบื้องต้น คือการแก้ปัญหา แรงด่วนเรื่องหนี้สิน และปรับแก้รายรับรายจ่ายในครัวเรือนเพื่อสร้างกำลังใจในการใช้ชีวิต การ แก้ปัญหาระดับกลางคือการลดรายจ่ายและพึ่งพาตนเองโดยใช้หลักการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมให้ ปลูกผักผลไม้ให้หลากหลาย รวมทั้งเลี้ยงสัตว์เพื่อนำเอาผลผลิตมาใช้ในครัวเรือน และแปรรูป ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน กระจายหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัวไม่ให้เกิดเป็นภาระหนักที่คน ๆ เดียว การนำเพื่อนบ้าน หรือชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ เมื่อสมาชิกรับรู้การแบ่งเบา เยียวยาภาระ ต่าง ๆ ทำให้มีกำลังใจการพัฒนาชีวิตต่อไป

แนวทางการใช้เครื่องมือสื่อสารในการส่งเสริมการตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใน ครัวเรือนตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเพิ่มช่องทางการขาย โครงการ ได้ทำงานกับนักศึกษาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ออกแบบโลโก้ขนม “ยายนวล ขนมไทย” นอกจากนี้โครงการยังหาสถานที่วางขนมขายตามจุดท่องเที่ยวในอนาคตอีกด้วย มีรายได้เสริมที่

เพิ่มจากเดิม 2,000 บาทต่อเดือนเป็น 5,000 บาทต่อเดือน และมีทิศทางที่ดีในการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการวางขายขนมยังสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การติดตามผลหลังจากการดำเนินงาน 3 เดือน เริ่มโครงการในเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ต่อเนื่องถึงเดือนเมษายน 2565 ค้นพบว่าหลังจากการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการในครอบครัวมีรายได้มากขึ้น มีการลดรายจ่ายโดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีในครัวเรือน สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมมากขึ้น มีแรงจูงใจและกำลังใจในการพัฒนาชีวิตในด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลตำบลคลองโยง. (2563). ประวัติความเป็นมา. เทศบาลตำบลคลองโยง. เรียกใช้เมื่อ

เมื่อ 2 พฤษภาคม 2565 จาก

<https://www.khlongyong.go.th/content/information/2>

นภาพรณ์ หะวานนท์และ คณะ. (2550). ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน.

กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร. (2543). SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน

(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2560). เศรษฐกิจฐานราก. สถาบันพัฒนา

องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). เรียกใช้เมื่อ เมื่อ 2 พฤษภาคม 2565 จาก

https://web.codi.or.th/development_project/20201125-20029/

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุดาตวง เรื่องรุจีระ. (2538). นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองศาสนการ

พิมพ์.

สุพรรณณี ไชยอำพร. (2536). รายงานวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทย : ศึกษาเปรียบเทียบ

ระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสน่ห์ จามริก. (2541). ฐานคิดสู่ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น
ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.